

Ontwikkelingsgericht werken vanuit Feuerstein's gedachtegoed

Opleiding van 12 lesdagen

I. Inleiding

Steeds meer kinderen hebben moeilijkheden op school. Belangrijke oorzaken hiervoor zijn leerstoornissen, een gebrekkige kennis van de onderwijstaal of een omgeving die niet in de mogelijkheid is om het leren te ondersteunen. Ook het schoolse gebeuren zelf veranderde sterk in de voorbije decennia: steeds meer kennis te verwerven in steeds minder onderwijstijd, steeds meer eisen van buiten de school waarvan o.a. de overheid vindt dat de school ze moet aanpakken, steeds meer werkvormen die bijkomende vaardigheden en attitudes vereisen bovenop wat nodig is voor het leren van de inhoud zelf. Daar liggen belangrijke redenen waarom de kwaliteit van het onderwijs gestaag naar omlaag gaat. Ontwikkelingsgericht werken vertrekt van de gedachte dat kinderen slechts (kunnen) leren wat binnen hun ontwikkeling de volgende stap is. Die ontwikkeling kan worden gestimuleerd, maar niet gedirigeerd, laat staan geforceerd. Het is daarom van het grootste belang dat leerkrachten en therapeuten hun aanbod steeds afstemmen op het kind en zijn ontwikkeling. Dit uitgangspunt wordt in het onderwijs steeds meer genegeerd. Eindtermen, jaarplannen, methodes, worden de richtingaanwijzers van ons werk. Het gevolg is dat steeds meer kinderen afhaken omdat hun ontwikkeling niet is afgestemd op dat aanbod.

Dat maakt het werk voor therapeuten ook complexer. De vraag wat het juiste aanbod is voor de kinderen die ze behandelen, is steeds moeilijker omdat het tegelijkertijd het conflict inhoudt tussen wat de school vraagt en wat het kind binnen zijn ontwikkelingsfase kan.

Tijd dus om te herbronnen, letterlijk teruggaan naar de bron, en ons de vraag te stellen wat de essentie is van goed onderwijs. De kern van het antwoord hierop is het kind en zijn ontwikkeling!

Het gedachtegoed van Feuerstein wordt terecht gelinkt aan het ontwikkelingsgericht werken met kinderen en jongeren, zowel binnen onderwijs als in therapie. Zijn visie en de middelen die hij ontwierp zijn nog steeds actueel en zeer bruikbaar. Meer zelfs, het is pas de laatste 3 decennia dat Feuerstein internationaal de waardering krijgt die hij verdient: Perkins, Gardner, Sternberg, Costa, en andere vooraanstaande cognitieve psychologen verwijzen graag naar zijn werk als bron voor hun eigen ideeën.

Ook de middelen die Feuerstein uitwerkte om zijn theorie waar te maken – het instrumenteel verrijkingsprogramma (IVP), het LPAD (dynamisch testprogramma) en de cognitieve kaart – blijven erg waardevol.

Er is echter meer. Vanuit Feuerstein's gedachtegoed hebben veel van zijn medewerkers en cursisten andere middelen ontwikkeld, die binnen meer gerichte doelgroepen goed bruikbaar blijken te zijn om kinderen en jongeren vanuit hun directe ontwikkelingsvragen te prikkelen. Een aantal is in Vlaanderen en Nederland ondertussen gekend en wordt binnen onderwijs, therapie, kinderdagverblijven, gezinsbegeleiding,... enz. met goed resultaat gebruikt. De voornaamste zijn: Cognet (C.E.A.), bright start (of 'goed begonnen'), MISC, Samen Denken in Beroep.

Als corona en het sluiten van de scholen ons iets heeft duidelijk gemaakt, is het ontegensprekelijk: 'de leerkracht maakt het verschil!' Een grote verdienste van Feuerstein ligt zeker in het belang dat hij hecht aan de houding van de begeleider, de mediator. Prof. Luc Stevens schrijft terecht: de begeleider eerst, dan het kind. Feuerstein schreef de basis van de houding van de begeleider uit in zijn 'theorie van de gemedieerde leerervaring'. Anderen verfijnden deze theorie naar bepaalde doelgroepen toe.

II. Doelen

De cursist :

- ✓ is zich bewust van de kenmerken van ontwikkelingsgericht werken met kinderen en kan zijn handelen hierop afstemmen.
- ✓ kent Feuerstein's lijst van de cognitieve functies en kan die herkennen en (re)mediërend gebruiken binnen zijn werk.
- ✓ kent Feuerstein's cognitieve kaart en kan de elementen ervan herkennen binnen een opdracht en ze gebruiken om de taak aan te passen aan het kind.
- ✓ kent de basis van het mediërend leren en kan adhv het theoretisch kader reflecteren over zijn eigen handelen.
- ✓ Maakt kennis met het instrumenteel verrijgingsprogramma van Feuerstein en met het bright start curriculum van C. Haywood.
- ✓ Kent de basis van de sociaal-emotionele ontwikkelingsstappen (Greenspan), van de wijze waarop taalontwikkeling kan worden gestimuleerd (Hanan) en van de betekenis van spel in de ontwikkeling.
- ✓ Maakt kennis met de nieuwste inzichten m.b.t. ontwikkelingsgericht werken met kinderen en kan erover reflecteren vanuit de eigen praktijk.

III. Inhoud

Onderstaand programma is niet bindend in de zin dat de inhouden op genoemde dagen aan bod komen. De groepsdynamiek heeft daarin ook haar zegje. Wel is op het einde van de opleiding het voorgestelde programma verwerkt. Deelnemers volgen de volledige cursus. Deelnemen aan een eigen selectie van sessies is niet mogelijk.

sessie	inhoud
1	<p>-Theoretische basis leggen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelingsgericht werken vanuit het sociaal-constructivisme (Vygotsky-Piaget) • De plaats van Feuerstein in het theoretisch kader • Feuerstein's uitgangspunt: structurele cognitieve modificeerbaarheid • De pedagogische driehoek als basis voor de ganse cursus <p>-De leerkracht/therapeut maakt het verschil: de kracht van mediatie. Definitie en criteria van een goede mediatiestijl (vanuit Feuerstein)</p>

2	<ul style="list-style-type: none"> -Bespreking tussentijdse opdracht -Cognitieve functies, cognitieve vaardigheden, executieve functies... what's in a name? -Zelfregulering als basis van leren: definitie, elementen, kennismaking met trainingen. Het belang van het werkgeheugen hierbij. -Bright start: theoretische achtergrond en de eerste unit: zelfregulering.
3	<ul style="list-style-type: none"> -Bespreking tussentijdse opdracht -De deficiënte cognitieve functies van Feuerstein: de opnamefase. -Het instrumenteel verrijktprogramma van Feuerstein: theoretische achtergrond. -Kennismaking met het instrument organisatie van stippen (O.S.)
4	<ul style="list-style-type: none"> -Bespreking tussentijdse opdracht -De deficiënte cognitieve functies van Feuerstein: de verwerkingsfase. -Werken aan transfer: principe en bridging -Mediatie leren toepassen adhv het instrument Organisatie van Stippen (O.S.) analyseren -Kennismaking met het instrument oriëntatie in de ruimte I (I.V.P.) en met de unit rolname (Bright start)
5	<ul style="list-style-type: none"> -Bespreking van de tussentijdse opdracht -De deficiënte cognitieve functies van Feuerstein: de weergavefase -Kennismaking met de unit rolname (Bright start) en het instrument oriëntatie in de ruimte I (I.V.P.): de theoretische achtergrond, welke cognitieve functies ze trainen en hoe ermee gewerkt wordt.
6	<ul style="list-style-type: none"> -Bespreking tussentijdse opdracht -De cognitieve kaart: definitie, analyse, oefeningen. -Kennismaking met de unit vergelijken (Bright Start) en de instrumenten vergelijken en analytische waarneming (I.V.P.): de theoretische achtergrond, welke cognitieve functies ze trainen en hoe ermee gewerkt wordt.
7	<ul style="list-style-type: none"> -Bespreking tussentijdse opdracht -dynamic assessment: wat, vergelijken met klassiek testen, kennismaking met de materialen van D. Tzuriel, zoeken naar transfermogelijkheden in de klas/therapie. -Kennismaking met de unit classificeren (bright start) en met de instrumenten classificeren en illustraties (I.V.P.): de theoretische achtergrond, welke cognitieve functies ze trainen en hoe ermee gewerkt wordt.
8	<ul style="list-style-type: none"> -Bespreking tussentijdse opdracht -Herhaling en verdieping mediatie: het M.I.S.C. -concept van P.S. Klein (mediëren van jonge kinderen) -Vanuit de communicatiestijlen van kinderen enerzijds en die van leerkrachten/therapeuten anderzijds reflecteren over de gevolgen hiervan m.b.t. mediatie. (gebruikte achtergrond: Hanen)
9	<ul style="list-style-type: none"> -Bespreking tussentijdse opdracht -De emotionele ontwikkelingsstappen van kinderen volgens S. Greenspan, de Floor-Time methodiek en de betekenis ervan binnen deze cursus. -Kennismaking met de unit getalbegrip (bright start) en met de instrumenten familierelaties en cijferreeksen (I.V.P.): de theoretische achtergrond, welke cognitieve functies ze trainen en hoe ermee gewerkt wordt.

10	-Bespreking tussentijdse opdracht -cognitieve schemata, de betekenis ervan voor de ontwikkeling van kinderen en hoe we ze kinderen daarbij kunnen begeleiden. -Kennismaking met de instrumenten tijdsrelaties en instructies (I.V.P.): de theoretische achtergrond, welke cognitieve functies ze trainen en hoe ermee gewerkt wordt.
11	-Bespreking tussentijdse opdracht -Hoe we Feuerstein's theorie kunnen verbinden met Bloom's taxonomie. -De kunst van het vragen stellen. -Kennismaking met de units seriëren en discrimineren (bright start): de theoretische achtergrond, welke cognitieve functies ze trainen en hoe ermee gewerkt wordt
12	-Bespreking tussentijdse opdracht -Synthese: <ul style="list-style-type: none"> o De verschillende elementen uit de opleiding komen samen in 1 groot ontwikkelingsgericht schema; o Een individueel toekomstplan opstellen om het geleerde te borgen in de eigen praktijk.

IV. Materialen

De deelnemers krijgen tijdens de opleiding naast theoretische teksten ook de werkbladen en handleiding van het Instrumenteel VerrijkingProgramma van Feuerstein (eerste 10 instrumenten).

IV. Gebruikte werkvormen

Tijdens de lesdagen wordt meestal vertrokken vanuit oefeningen om daarna de opgedane leerervaring vast te zetten. Soms wordt er omgekeerd gewerkt: eerst een initiatiemoment en dan oefenen. Dit betekent m.a.w. dat elke theorie wordt ervaren vanuit de praktijk. Coöperatieve werkvormen worden als meerwaarde ingezet.

Om de tijdsspanne tussen 2 lesdagen te overbruggen en tussendoor het geleerde niet los te laten, worden kleine opdrachten meegegeven die de deelnemers binnen hun eigen praktijk kunnen toepassen. Deze opdrachten zijn oefenkansen, geen verplichtingen.

V. Doelgroep

De opleiding is gericht naar leerkrachten, therapeuten en begeleiders die professioneel werken met kinderen en jongeren zowel in gewoon- als in buitengewoon onderwijs of in therapie.

VI. Lesgever

Albert Janssens:

Onderwijzer in gewoon en buitengewoon basisonderwijs en praktijklectur aan de UCLL.

Vormingswerker sinds 1992 in binnen- en buitenland.

trainer van Feuerstein's gedachtegoed (1992)

Auteur van verschillende boeken betreffende de thema's in deze opleiding.

Deze opleiding wordt georganiseerd door het Donchecentrum verbonden aan de lerarenopleiding van Vorselaar. Voor alle praktische informatie kun je terecht op <https://www.thomasmore.be/donche-nascholing-onderwijs>.